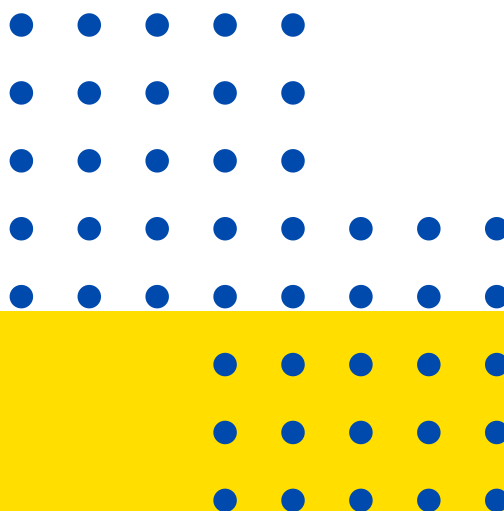

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

**Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова
Київський університет ім. Б. Грінченка**

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**SOCIAL-EDUCATIONAL DOMINANTS OF SPECIALIST'S PROFESSIONAL
PREPARATION OF SOCIAL SPHERE AND INCLUSIVE EDUCATION**

**Збірник матеріалів
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

22-23 жовтня 2025 року

**м. Запоріжжя
2025**

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

*Рекомендовано ухвалою вченої ради
Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 3 від 29.10.2025 р.)*

Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції : збірник наукових праць ; укладачі Петровська К. В., Попова А. С. 2025. 358 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2025

Вікторія Яловська,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота,
Бердянський державний педагогічний університет

Анастасія Попова,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти,
Бердянський державний педагогічний університет

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ
НАСИЛЬСТВО АБО ТОРТУРИ**

В умовах воєнного конфлікту в Україні проблема насильства та тортур набула особливої гостроти. Збройна агресія супроводжується порушенням прав людини, масовими випадками фізичного, психологічного та сексуального насильства, вчиненими як щодо цивільного населення, так і військовополонених. Внаслідок таких дій постраждали особи переживають глибокі психотравмуючі події, що призводить до розвитку посттравматичного стресового розладу, тривожних і депресивних станів, втрати базової довіри до світу та соціального оточення.

Соціально-психологічна підтримка є необхідною умовою відновлення особистісного функціонування постраждалих, їх соціальної інтеграції та повернення до повноцінного життя. Вона включає комплекс психологічних, соціальних та реабілітаційних заходів, спрямованих на подолання наслідків насильства, формування механізмів самопомогі та налагодження соціальних зв'язків.

У науковому дискурсі проблема соціально-психологічної підтримки постраждалих від насильства та тортур знайшла відображення у працях різних дослідників. Психологічні аспекти насильства, тортур та травми досліджують Т. Мельник, О. Польченко, С. Чуніхіна, В. Мосоловська, О. Карабін та ін.; соціальна робота з постраждалими від насильства міститься у працях І. Зверева, Т. Семигіна, О. Безпалько, А. Товкан, О. Войтенко та ін.; правовий захист та права людини вивчають О. Павліченко, О. Покальчук, Ю. Насадюк та ін.

Насильство залишає глибокі травми на рівні особистості, спільноти та суспільства в цілому, і без належної підтримки наслідки можуть перетворитися на хронічну психосоціальну дезадаптацію. Особливо вразливими є жінки, діти, цивільні заручники, ветерани та особи, які втратили домівку.

Потенційні наслідки насильства та тортур впливають не тільки на особистість постраждалого, але й на його родину та суспільство загалом. Пережиті тортури впливають і на когнітивну, емоційну та поведінкову сфери. Доволі розповсюдженим наслідком тортур є втрата ідентичності та приналежності до різноманітних груп. Людина відмовляється від приналежності до тієї чи іншої групи, щоб мати якомога менше ризиків та причин для вразливості [2, с. 82].

У процесі відновлення психоемоційного стану, стабілізації поведінкових реакцій та соціальної інтеграції постраждалих від насильства та тортур соціально-психологічна підтримка відіграє ключову роль.

Основними завданнями соціально-психологічної підтримки таких постраждалих є:

- забезпечення базових потреб і стабілізація ситуації;

- відновлення зв'язків у родині та в суспільстві;
- відновлення самоідентичності й сенсу життя;
- відновлення людської гідності [2, с. 80].

Для реалізації зазначених завдань фахівці використовують методи, які охоплюють психологічні, соціальні, реабілітаційні та освітні напрями роботи. Серед них можна виділити наступні:

- *індивідуальне психологічне консультування* (емпатичне слухання, робота з травматичними спогадами, когнітивно-поведінкова терапія, ресурсно-орієнтований підхід);
- *групова терапія та групи підтримки* (психотерапевтичні групи, групи самопомогли, коло довіри, групи для жінок/ветеранів/родин постраждалих);
- *арт-терапевтичні методики* (малювання, колаж, ліплення, музична терапія, драматерапія, створення «дерева життя» чи «літака надії»);
- *тілесно-орієнтовані практики* (дихальні вправи, релаксація, техніки заземлення, йога-терапія, тілесна робота з травмою);
- *психоедукація* (семінари, тренінги, інформаційні буклети, інфографіки, бесіди з родичами);
- *кризове втручання* (техніки «перепаковування», верифікація реальності, короткострокове консультування, телефон довіри);
- *соціальний супровід* (кейс-менеджмент, супровід у медичні заклади, соціальне посередництво, допомога з документами та житлом);
- *юридичне інформування та адвокація* (юридичні консультації, допомога в поданні скарг, супровід до суду, документування тортур);
- *включення родини до процесу відновлення* (сімейне консультування, підтримка батьків/дітей, навчання родичів, спільні арт-сесії);
- *ресоціалізаційні програми* (майстер-класи, менторські програми, тренінги з працевлаштування, соціальне підприємництво) [4, с. 165].

Зважаючи на багатовимірність методів соціально-психологічної підтримки постраждалих від тортур і насильства, ця діяльність вимагає не лише професійного втручання, а й налагодженої міжсекторальної взаємодії. У цьому контексті особливої уваги набуває діяльність громадських організацій, які часто стають першими суб'єктами реагування на потреби постраждалих.

Так, ГО "Ла Страда-Україна" є однією з провідних українських інституцій, що здійснює діяльність у сфері захисту прав людини, зокрема у напрямках протидії насильству, торгівлі людьми, дискримінації, а також надання підтримки особам, які пережили тортури, жорстоке поводження чи інші форми насильства.

У контексті повномасштабної війни в Україні організація активно розширила свою діяльність, зосередившись на потребах жертв воєнного насильства, включаючи ґендерно зумовлене, сексуальне та психологічне насильство, що здійснюється як з боку військових формувань країни-агресора, так і в умовах внутрішньої нестабільності.

Особливу увагу організація приділяє питанням документування фактів насильства й катувань у контексті війни, а також підвищенню обізнаності фахівців, які працюють із вразливими категоріями населення - соціальних працівників, психологів, медиків, освітян. Організація проводить онлайн-навчання, вебінари, тренінги, де розглядаються теми надання першої психологічної допомоги, етичного супроводу постраждалих від тортур, ґендерно чутливої підтримки, а також роботи з дітьми, які стали жертвами насильства [3].

БФ "Право на захист" є однією з провідних українських організацій, що здійснює діяльність у сфері прав людини, зокрема захисту прав внутрішньо переміщених осіб, біженців, осіб без громадянства та інших вразливих категорій населення.

У руслі надання соціально-психологічної підтримки постраждалим від насильства і тортур, фонд реалізує низку міждисциплінарних програм, що поєднують психологічну допомогу, соціальне консультування, юридичний супровід та захист прав людини. Особливої уваги заслуговує діяльність мобільних мультидисциплінарних команд, які надають екстрену допомогу в громадах, де відсутній доступ до базових послуг [1].

Центр прав людини ZMINA - українська правозахисна організація, що активно займається захистом прав людини, свобод і гідності в умовах збройного конфлікту. У період повномасштабної війни ZMINA зосередила свою діяльність на документуванні воєнних злочинів, зокрема випадків насильства, катувань, незаконного позбавлення волі, викрадень, сексуального насильства та жорстокого поводження з боку збройних формувань російської федерації.

Одним із ключових напрямів роботи організації є збір, перевірка та систематизація свідчень постраждалих. Працівники ZMINA ведуть інтерв'ю з жертвами та свідками порушень, дотримуючись етичних принципів безпеки та конфіденційності, а також забезпечуючи перенаправлення до партнерських організацій, які надають психологічну, медичну чи юридичну допомогу [5].

Отже, соціально-психологічна підтримка постраждалих від насильства та тортур є необхідною складовою гуманітарної відповіді на виклики війни в Україні. Її реалізація потребує комплексного підходу, який поєднує психологічну допомогу, соціальний супровід, правовий захист та ресоціалізацію. Важливу роль у цьому процесі відіграють громадські організації, які оперативно реагують на потреби постраждалих, надають індивідуалізовану підтримку та виступають провідниками справедливості, гідності та відновлення людського потенціалу в умовах глибокої соціальної травми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Благодійний фонд Право на захист. URL : <https://r2p.org.ua/> (дата звернення: 10.10.2025).
2. Кокун О, Пішко І., Лозінська Н., Олійник В., Хоружий С., Ларіонов С., Сириця М. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами : метод. посіб. К. : 7БЦ, 2023. 175 с.
3. Ла Страда Україна. URL : <https://la-strada.org.ua/> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Лехолетова М. Соціальна підтримка вразливих категорій населення в умовах воєнного часу. *Сучасна теорія та практика соціальної роботи в Україні та зарубіжжі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 14-15 листоп. 2024 р.)*. Львів, 2024. С. 163-168.
5. Центр прав людини ZMINA. URL : <https://zmina.ua/> (дата звернення: 10.10.2025).